

Обнародвани сж въ Д. В. слѣднитѣ закони, приети въ третята сесия до края на година 1910 :

1. Законъ за българската централна кооперативна банка. (Д. В. брой 216 отъ 17. XII. 1910 г.).

2. Законъ за застрахование на земеделскитѣ произведения отъ градушка (Д. В. брой 8. 1911 г. отъ 13 ян.).

3. Законъ за прѣхвърляне на беглика и данъка върху сградитѣ въ полза на градскитѣ общини и на беглика въ полза на селскитѣ (бр. 279 отъ 21. XII. 1910 г.).

4. Зак. за измѣнение и допълнение зак. за поземелния данъкъ (бр. 279 отъ 21. XII. 1910 г.).

5. Зак. за военния данъкъ (бр. 286 отъ 31. XII. 1910 г.).

Прѣзъ изтеклата година бидоха приготвени и обнародвани въ «Държавенъ Вѣстникъ» значителенъ брой правилници по изпълнение на нѣкои закони или уреждането на нѣкоя служба. На единъ подробенъ показалець за тѣзи правилници ние даваме мѣсто въ настоящата книжка на «Юрид. Прѣгледъ» (отдѣлъ : Правителствени наредби).

Ние правимъ тоя бѣгливъ погледъ върху законодателната ни 1910 г. по обичай, който пазимъ години. Той не е нито изчерпателенъ, нито даже достатъченъ, за да се добие по него едно вѣрно понятие за нашето миналогодишно законодателство. Ние пращаме читателя за по-голѣми подробности къмъ обстоятелния и пълненъ списъкъ на закони и законодателни рѣшения, които всѣка година печатаме слѣдъ сключване на една сесия*.)

Относително другата не чисто законодателна работа на нашето Н. С. прѣзъ изтеклата година ще поменемъ : 1. то гласува доста много свѣрхсмѣтни и извънредни кредити ; 2. държавниятъ бюджетъ то сключи за 1911 год. съ приходъ 178.445.300 л. и разходъ 178.395.443 л. ; повече приходъ 49,85 / л.*) и 3. то посвети много дни върху разискване въпроса за сжденето на бившитѣ министри отъ така наречения стамболовистски кабинетъ (1903 -- 1908 г.**), а сжщо така върху нѣкои интерпелации отъ повече или по-малко важно естество.

София, 10. I. 1911.

*) За II-а ред. сесия на XIV Об. Нар. Събрание вижте подробенъ списъкъ въ III-а кн. «Юрид. Прѣгледъ» 1910 г. отъ 15 мартъ.

*) Д. В. брой 273 отъ 31 дек. 1910.

**) Вижте «Юрид. Прѣгледъ», 10 кн. 1910 г. стр. 704-705.

Благовѣстинъ :

ПАКЪ ЗА НАШИТЪ КОНСУЛСТВА.

Прѣдъ насъ лежи докладътъ върху «проекта за щата на чиновницитѣ по министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията», изработенъ отъ народния прѣдставителъ г. Славчо Бабаджановъ и прѣдставенъ на парламентарната комисия по изработване щата за чиновницитѣ. Тоя интересенъ докладъ обема 26 голѣми страници и заслужва сериозно внимание. Народнитѣ прѣдставители ще иматъ сигурно случая да се занимають съ съдържанието му още прѣзъ течението на настоящата сесия на XIV Обик. Народ. Събрание. Ние ще разгледаме тукъ по-специално само оная частъ отъ доклада на г. Бабаджанова, която засѣга въпроса за устройството на българскитѣ консулства и за уредбата на тѣхната служба, който въпросъ, за жалость, твърдѣ малко занимаваше до скоро нашитѣ мѣродавни кржгове. А имяхме вече случая да изтъкнемъ въ страницитѣ на това списание, че «за да могатъ нашитѣ консулства да защищаватъ усърдно, бързо и ефикасно интереситѣ на българската търговия и ония изобщо на българскитѣ поданници, потрѣбна е една модерна уредба на тия консулства и на тѣхната служба»*).

* * *

Прѣди да говори за самитѣ консулства, за тѣхното устройство, персоналъ и функции, г. Бабаджановъ разглежда накратко въ доклада си въпроса за уредбата, персонала и работата на консулския отдѣлъ при министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията.

По бюджета за текущата година казаниятъ отдѣлъ има слѣдния съставъ :

1 началникъ ; 1 помощникъ по търговската частъ ; 1 секретаръ (III) ; 2 аташета ; 1 старши писаръ ; 1 писаръ ; 1 архиваръ ; 1 регистраторъ.

А г. Бабаджановъ прѣдлага долния твърдѣ цѣлесъобразенъ и отговарящъ на нуждитѣ за консулския отдѣлъ щатъ :

---

* Виж. статията ни «Нашитѣ консулства», обнародвана въ «Юридически Прѣгледъ», год. XVIII (1910), кн. IV, стр. 209—228.

Число	Наименование на длъжността	Звание	Отъ кой родъ и служба
1	Началникъ отдѣла	Консулъ	Диплом. кариера
1	Секретарь	Вице-консулъ	« «
1	Неговъ помощникъ	Консул. секретарь	« «
1	Секр. търг. часть	Вице-консулъ	« «
1	Неговъ помощникъ	Консул. секретарь	« «
1	Аташе търг. часть	» аташе	« «
1	Драгоманъ - прѣводачъ завед. тая служба	—	Адм. чиновникъ
1	Драгоманъ-прѣводачъ	—	« «
1	Драгоманъ-прѣводачъ	—	« «
1	Драгоманъ-прѣводачъ	—	« «
1	Старши писарь консулската часть	—	« «
1	Ст. писарь тази часть	—	« «
1	Младши писарь драгоманската часть.	—	« «
1	Архиварь	—	« «
1	Регистраторъ	—	« «

По прѣдлаганитѣ отъ него промѣни за щата на занимаващия ни отдѣлъ, докладчикътъ дава слѣднитѣ пояснителни бѣлѣжки, които намираме за напълно справедливи и умѣстни:

«Въ щата на това отдѣление правя едно малко увеличение, което се налага отъ развитието на тая служба. Прѣди всичко трѣбва да забѣлѣжа, че тукъ прѣнасямъ прѣводаческата служба подъ названиее драгоманни, на брой четирма, гдѣто ѝ е мѣстото и дѣто фактически и днесъ се извършва, само че неправилно персоналтътъ бѣ вписанъ по бюджета за 1910 г. въ отдѣла на кабинета на министра. Извършваната служба въ тоя отдѣлъ има много съприкосновения съ тая въ политическия отдѣлъ. Тукъ, обаче, прѣдимно се застъпва и още по-силно въ бждаще ще се застъпватъ търговскитѣ и частноправнитѣ въпроси. Когато посетнѣ ще разгледамъ службата въ легациитѣ и консулствата, ще изтъкна важността и слѣдователно сигурното развитие на тоя отдѣлъ. Освѣнъ разгледването на въпроситѣ отъ международенъ, търговски, частноправенъ и административенъ характеръ, въ тоя отдѣлъ се даватъ нуждитѣ свѣдѣния на чуждитѣ легации и консулства, освѣтляватъ се сжщо по такива въпроси наши и чужди поданици, събиратъ се нуждитѣ материали и данни по сключването на консулскитѣ и търговски договори, слѣди се за тѣхното приложение и възникващитѣ конфликти по тѣхъ съ другитѣ държави и пр.

«Службата и въ тоя отдѣлъ се извършва както и въ политическия. Нѣма никакво разпрѣдѣление и специализиране на работата. За отбѣгване на тая аномалия, като се силавамъ на изка-

занитѣ ми мисли по тоя въпросъ въ политическия отдѣлъ, прѣдлагамъ горния щатъ, въ който разпрѣдѣлямъ работата въ чисто консулска и специално търговска и за всѣка отдѣлно прѣдвиждамъ нуждния персоналъ. Съ сключването на консулскитѣ конвенции, за които сега се работи, това отдѣление ще добие и по-големо значение, а и работата му по-строга ще се опрѣдѣли.

«Драгоманската служба въ тоя отдѣлъ се налага и работата ѝ се знае. Най-главната — прѣвеждане и легализиране на всички чужди актове и документи, прѣдзначени да служатъ въ царството, както и документи на ученици, които ще слѣдватъ наукитѣ си извънъ царството, — ще покаже нуждата отъ тая служба и прѣвидения персоналъ. Министерството настоява тая служба да се застъпва отъ началника и петъ души драгоманѣ: за френски, нѣмски, английски, турски, ромънски и гръцки езици.

«Това за сега е много, за това и не го прѣпоръчвамъ» . . .

«Желателно би било, тоже, да се организира и едно информационно бюро съ единъ началникъ на чело и двама помощници, което да дава най-подробни свѣдѣния на всички заинтересовани; но това ще може да стане въ бъдеще съ засилването ни въ търговско и индустриално отношение» . . .

На стр. 21 отъ доклада си г. Бабаджановъ дава слѣдващата прѣгледна таблица за прѣвиденитѣ прѣзъ текущата година щатни консулства и за тѣхния персоналъ, съ означение на прѣлаганитѣ отъ докладчика измѣнения досѣжно личния съставъ на въпроснитѣ консулства:

Щатни консулства:

По бюджета за 1910 г.	Прѣдлаганиятъ щатъ:	
Длъжноститѣ:	Длъжноститѣ:	Родъ на службата:
С о л у н ъ	С о л у н ъ	
Генераленъ консулъ	Генераленъ консулъ	Консулска
Секретаръ	Секретаръ	«
Драгоманъ	Драгоманъ	Административна
Архив.-регистраторъ	Архив. домакинъ	«
Разсиленъ	Писаръ	«
Разсиленъ	3 разсилни	«
Разсиленъ		
Б у д а п е щ а	Б у д а п е щ а	
Генераленъ консулъ	Генераленъ консулъ	Консулска
Търговско аташе	Аташе	«
Драгоманъ	Драгоманъ	Административна
Писаръ	Писаръ	«
Разсиленъ	2 разсилни	«
Разсиленъ		

По бюджета за 1910 г.	Прѣдлаганиятъ щатъ:	
Длъжноститѣ:	Длъжноститѣ:	Родъ на службата:
Цариградъ		
Консулъ	Консулъ	Консулска
Канцлеръ	Секретарь	«
Прѣводачъ на турски	Аташе	«
Търговско аташе	Драгоманъ	Административна
Писарь	Прѣводачъ	«
Писарь	2 писари	«
Разсиленъ	2 разсилни	«
Разсиленъ		
Битоля		
Консулъ	Консулъ	Консулска
Секретарь	Аташе	«
Драгоманъ	Драгоманъ	Административна
Писарь-архиварь	Архиварь-домакинъ	«
Разсиленъ	2 разсилни	«
Разсиленъ		
Скопие		
Консулъ	Консулъ	Консулска
Секретарь	Аташе	«
Драгоманъ	Драгоманъ	Административна
Писарь-архиварь	Архиварь-домакинъ	«
Разсиленъ	2 разсилни	«
Разсиленъ		
Одринъ		
Консулъ	Консулъ	Консулска
Секретарь	Драгоманъ	Административна
Драгоманъ	Архиварь-домакинъ	«
Разсиленъ	2 Разсилни	«
Разсиленъ		
Сѣресъ		
Консулъ	Консулъ	Консулска
Секретарь	Драгоманъ	«
Писарь-драгоманъ	Архиварь-домакинъ	Административна
Разсиленъ	2 разсилни	«
Разсиленъ		«
Одеса		
Консулъ	Консулъ	Консулска
Канцлеръ	Аташе	«
Разсиленъ	Писарь	Административна
	Разсиленъ	«

По бюджета за 1910 г.		Прѣдлаганиятъ щатъ	
Длъжноститѣ:		Длъжноститѣ:	
		Родъ на службата:	
А л е к с а н д р и я		А л е к с а н д р и я	
Консулъ		Генераленъ консулъ	
Търговско аташе		Секретарь	
Писарь		Аташе	
Разсиленъ		Драгоманъ	
		2 разсилни	
		Консулска	
		«	
		«	
		Административна	
		«	

Г-нъ Бабаджановъ намира за абсолютно нужно откриването на още три нови щатни консулства въ Смирна, Пирея и Нью-Йоркъ.

Ето какъ мотивира той това си прѣдложение: «Съображенията за откриване на консулство въ Нью-Йоркъ знаемъ всички. Наши съотечественици ежегодно емигриратъ въ Америка въ грамадно число. Оставенитѣ тамъ безъ защита и упжтвания, ставатъ жертва на разни спекуланти и често пжти, благодарение на тая липса, връщатъ се разорени и съсипани. Задачата на това консулство, освѣнъ общата му служебна работа, присъща на всѣко консулство, ще бжде да дава точни и провѣрени свѣдѣния за търсенето на работници, какви заплати се даватъ, какъвъ е животътъ тамъ и пр. Общественото ни мнѣние отдавна се е изказало по тоя въпросъ и азъ безъ повече доводи настоявамъ за откриването му.

«За Смирна и Пирея съображенията ми сж отъ чисто търговско гледище. Прѣди всичко тѣ сж пристанища съ голѣмо бждеще, въ които всички държави иматъ свои прѣдставители и които се посѣщаватъ и отъ нашитѣ кораби. Тукъ ние изнасяме зърнени храни, брашно и други смѣсени продукти. Особно Смирна, като центръ на Левантъ, е традиционенъ български пазаръ и служи на нашитѣ параходи, като посрѣдникъ за прѣнасяне на продуктитѣ ни по островитѣ. Отъ друга страна, въ тия страни имаме по-голѣма нужда отъ тѣхната служба и протекция. Въ това отношение виждатъ ми се основателни слѣднитѣ нѣколко думи на Пловдивската търговско-индустриална камара: «Вмѣсто да се откриватъ консулства или търговски агентства въ градове като Смирна, като Пирея, Александрия или Кайро и др. източни пазари, дѣто консулската протекция е необходима, откриха се подобни въ Марсилия, Одеса, Анверсъ и пр., дѣто наистина вършимъ търговия, но послѣдната би ставала нормална и при липсата на тая служба.»

За въпроснитѣ консулства г. Бабаджановъ прѣдлага тоя щатъ :

Число	Длъжностъ	Родъ на службата
Н ю - И о р к ъ		
1	Генераленъ-консулъ	Консулска
1	Секретарь	«
1	Писарь	Административна
1	Разсиленъ	«
С м и р н а		
1	Консулъ	Консулска
1	Аташе	«
1	Драгоманъ	Административна
1	Писарь	«
1	Разсиленъ	«
П и р е я		
1	Вице-консулъ	Консулска
1	Аташе	«
1	Писарь	Административна
1	Разсиленъ	«

*
* * *

Горѣприведенитѣ таблици ни даватъ поводъ да изкажемъ тука скромното си мнѣние по въпроса, както досѣжно градоветѣ въ които считаме за полезно, па даже и за необходимо, поддържането на български щатни консулства, тѣй и за тѣхния персоналъ, който въпросъ бѣхме зачекнали само пжтьомъ въ обстоянната ни първа статья върху нашитѣ консулства:

1. Прѣди всичко нека отбѣлѣжимъ, че ние считаме какво сегашнитѣ ни щатни консулства, а именно ония въ Солунъ, Буда-Пеща, Цариградъ, Скопие, Битоля, Съръ, Одринъ и Одеса, ще трѣба непрѣмено да продължатъ сжществуването си като, не ще съмнѣние, се направи всичко възможно, за да отговарятъ тѣ вече напълно на значението си и да оправдаватъ харченитѣ срѣдства отъ държавата за тѣхната издържка¹⁾.

¹⁾ Отъ три години насамъ нашето правителство издържа щатно консулство и въ Марсилия. Това консулство би могло и за напрѣдъ да остане, като такова, макаръ г. Бабаджановъ да го прѣдвижда за въ бждще само като «почетно консулство». Срѣдства за издържането му не ще сж нужни много, особно ако то се остави като обикновено консулство или даже вицеконсулство, (а не като генерално консулство), толкова повече, че сж възможни извѣстни икономии въ нѣкои отъ длъжноститѣ,

2. Заслужва подкрѣпа прѣдложението на докладчика за откриването нови щатни консулства въ Ню-Йоркъ, Смирна и Пирея. Мотивировката на това прѣдложение, която приведохме вече, е твърдѣ убѣдителна и се усилюва отъ мнѣнията по въпроса на компетентнитѣ институти: министерството на търговията и земледѣлието и нѣкои отъ търговско-индустриалнитѣ ни камари²⁾). Не ще и дума, че къмъ тия три консулства намираме за необходимо да се прибави и онова въ Александрия, за което е прѣдвиденъ нужниятъ кредитъ отъ почти цѣла година насамъ, но и до сега не е използванъ отъ компетентното министерство²⁾).

3. Колкото се отнася до прѣдлаганитѣ отъ г. Бабаджанова измѣнения въ личния съставъ на сегашнитѣ консулства, както и досѣжно прѣпоръчвания отъ него щатъ за новитѣ три консулства, позволяваме си да мислимъ, че сж възможни безъ никаква щета за службата нѣкои съкращения. Така: Цариградското консулство, което и безъ това има голѣмъ персоналъ, не се нуждае отъ отдѣленъ драгоманъ и отъ другъ прѣводачъ; Одеското консулство може да се задоволи само съ консулъ и аташе, като се изхвърли писарската длъжностъ; Александрийското генерално консулство нѣма нужда отъ прѣдлагания отъ докладчика голѣмъ персоналъ; поне длъжността на «аташе» може да се зачеркне отъ щата му; Ню-Йоркското генерално консулство, Смирненското консулство и Пирейското вице-консулство не се нуждаятъ отъ особни писари при и безъ това достатѣчния персоналъ, който прѣдлага за тѣхъ г. Бабаджановъ. Съ економията, която се постига отъ въпроснитѣ напълно възможни съкращения може да се подържа било щатно консулство въ Марсилия, било пъкъ да се открие още едно щатно вице-консулство въ Деде-Агачъ, което ще има повече политическо значение и ще се задоволи на първо врѣме само съ единъ вице-консулъ и съ единъ волнонаеменъ драгоманъ.

* * *

На страница 22 въ доклада си г. Бабаджановъ дава долния щатъ за почетнитѣ ни консулства въ странство:

които г. Бабаджановъ настоява да се прѣдвидятъ въ щата за легацитѣ, па и въ ония, за самитѣ консулства.

²⁾ Въ цитираната вече наша статия бѣхме дали една бѣлѣжка за нуждата отъ създаването нови щатни консулства *имено* въ Смирна и въ Пирея. Тамъ ние поддържаме мнѣнието, че министрътъ на външнитѣ работи би трѣбало да прѣдпочете откриването на тия двѣ консулства прѣдъ създаването на щатни консулства въ Милано или въ Хамбургъ.

³⁾ Г-нъ Бабаджановъ прѣдлага даже *повишаването* на Александрийското консулство въ генерално консулство, вѣроятно поради важността на тоя центъръ за нашата износна търговия и поради голѣмата роль, която то ще играе въ бъдаще.

Длъжности	Съ възнагражд.					Безъ възнаграждение					
	Парижъ	Анверсъ	Киевъ	Марсил	Хамбургъ	Берлинъ	Лайпцигъ	Милано	Малта	Неаполъ	Виена
Генер. консулъ	—	1	—	—	1	1	—	1	—	—	—
Консулъ.	1	—	1	1	—	—	1	—	1	1	1
Консулски аташета.	—	1	—	1	1	—	1	1	1	1	—
Писари.	1	1	—	1	1	—	—	1	—	1	1
Всичко	2	3	1	3	3	1	2	3	2	3	2

Ние считаме, че и по тоя щатъ сж възможни съкращения. Казахме вече, че споредъ насъ, по-добрѣ ще бжде, ако Марсилското консулство продължи и за въ бждаще сжществуването си, като щатно консулство или вице-консулство съ единъ титуляръ и единъ аташе. Съ изключение на това малко измѣнение, мнѣнието на г. Бабаджановъ за градоветъ, въ които би трѣбвало да поддържаме или откриемъ почетни консулства, е напълно възприемливо. Не сме съгласни, обаче, съ прѣдложението на докладчика за различието, което прави като поставя, напримѣръ, за титуляръ на Берлинското почетно консулство единъ «генераленъ консулъ», а за титуляръ на Парижкото или Виенското консулство — обикновенъ почетенъ консулъ. Ние мислимъ, че за всичкитѣ почетни консулства трѣбва да се прѣдвидятъ по единъ почетенъ консулъ и по единъ карьеренъ чиновникъ — консулски аташе. Никакви писари не сж нужни при тия консулства, нито пъкъ трѣбва да се прави разлика въ чина на шефоветъ на въпроснитѣ учреждения. По такъвъ начинъ, въ щата за почетнитѣ консулства ще останатъ само десетъ почетни консули съ десетъ аташета. Даже при почетнитѣ консулства въ Парижъ и Берлинъ, гдѣто имаме особни легации съ многочисленъ персоналъ не сж абсолютно необходими и особни аташета при почетнитѣ консулства. Съ това биха се спестили още двама плащани чиновници безъ особна врѣда за службата.

* * *

На стр. 22 и 23 въ доклада си г. Бабаджановъ прави слѣднитѣ бѣлѣжки по щата за почетнитѣ и щатнитѣ консулства:
«Прѣди всичко нека констатирамъ необходимата нужда отъ единъ обстоенъ правилникъ за уредбата на консулската служба. Тая служба се развива и ще се развива, колкото повече расте и се развива нашиятъ търговски и економически животъ, а за нейната уредба, отъ гледище на персонала и работата му, нѣмаме никакви инструкции. Това положение не бива повече тъй да се

протака. На теория и практика консултът, въ неговата сжществена мисия — да защитава и протезира търговскитѣ интереси на сънародниците си — изпълнява и длъжноститѣ на единъ дипломатически агентъ. Отъ това гледище особна важностъ и деликатностъ добиватъ консулствата ни въ Турция и тия въ другитѣ ни съсѣдни държави.

Съ огледъ къмъ тая важностъ и деликатностъ въ консулската служба на изтокъ трѣбва да правимъ и подбора на длъжностнитѣ лица. Въ сжщностъ, обаче, съ малки изключения, сме правили тъкмо обратното. На този недостатъкъ отдавамъ липсата на все-странно изучване — въ търговско, индустриално и културно отношение — на Турция и другитѣ ни съсѣдни държави. Лесно е да се разбере, че тоя пжтъ не е щастливъ за нашитѣ интереси и трѣбва часъ по-скоро да се изостави, като се подобри персоналтът и се направи годенъ за неговата, главно търговска мисия, съ огледъ, обаче, и на политическата. Голѣма полза, мисля, че ще донесе за търговската страна въ службата на консулството длъжността на аташетата. Има мнѣние тия търговски аташета да не минаватъ въ дипломатическата кариера, а да бждатъ едни просвѣтени търговци, знающаи отлично въ търговско-индустриално отношение своето отечество, сжщо и страната, въ която служатъ, и въ това имъ качество да си оставатъ завинаги въ консулствата. Това гледище има своята добра страна. Нѣкои отъ голѣмитѣ държави, които въ свѣтовната политика играятъ една грамадна роль и тѣхнитѣ дипломатически агенти и чиновниците отъ тая кариера сж безусловно погълнати отъ тая свѣтовна политика, иматъ възможностъ да пращатъ въ помощъ на тия дипломати специални аташета по търговията, мореплаването, земледѣлието, финанситѣ и пр. Това, обаче, струва много скжпо и трѣбватъ подготвени хора, между които да се прави изборъ. Ние не можемъ да се похвалимъ ни съ едното, ни съ другото, затова и прѣдвижданитѣ отъ менъ аташета по тоя щатъ не сж нѣкакви отдѣлни специални длъжности, а сж все ония наши млади сили, които се посвещаватъ на дипломацията и които постепенно трѣбва да минатъ всичката школа на разнообразнитѣ служби, които ще има да изпълняватъ въ легациитѣ и консулствата ни. Ще се мжчимъ да култивираме тия економически познания у нашитѣ млади дипломати и отъ тѣхъ ще си избираме нужния ни персоналъ за консулствата, споредъ проявената отъ служащия способностъ и енергия, а не споредъ старшинството му. Така постжпватъ и много отъ държавитѣ, макаръ и да иматъ изборъ на хора и срѣдства повече отъ насъ.

Съ прѣвиденитѣ по тоя щатъ консулства ще могатъ да се удовлетворятъ за редъ години нуждитѣ на страната. Ако, обаче, се укаже нужда отъ нови консулства, добрѣ е да се прибѣгва на първо врѣме до почетнитѣ консулства и, само когато службата имъ се развие значително, да се обрѣщатъ въ щатни непрѣменно

съ законъ». — Приведенитѣ бѣлѣжки на докладчика изтъкватъ : а) належащата нужда отъ изработването на правилникъ за уредбата на консулската служба, и б) въпроса за службата на аташетата при консулствата. И по двѣтѣ тия точки можаме да се изкажемъ достатъчно въ страницитѣ на това списание¹⁾, та намираме за излишно да се повръщаме още веднѣжъ по тѣхъ. Дължимъ само да добавимъ, че въ нѣкои столични вѣстници се бѣха появили прѣзъ м. юний т. г. съобщения за назначението отъ доскорощния министъръ на външнитѣ работи г. Генералъ Паприковъ специална тричленна комисия, натоварена да изработи интересувания ни правилникъ за уредбата на консулската служба. Не знаемъ, какво е направила до сега тая комисия, но цитиранитѣ редове отъ доклада на г. Бабаджанова, който е ималъ всичката възможност да бжде въ течение на въпроса, ни даватъ основание да вѣрваме, че въпросниятъ правилникъ или още не е изработенъ, или пъкъ не ще да е одобренъ отъ компетентния министъръ. Добрѣ би било да се побърза съ привършването на тая работа, за да се задоволи една отдавна назрѣла необходимостъ. . . .

* * *

Въ края на доклада си г. Бабаджановъ е намѣрилъ за умѣстно да даде мнѣнието си върху званията, избора и начина за повишаването на чиновницитѣ по дипломатическата и консулската кариери. Ето какъ се изказва докладчикътъ по тоя въпросъ²⁾: . . «Консулската служба е служба отъ голѣмо значение за насъ. Колкото тая служба и да има много общо съ дипломатическата служба, все пакъ тя трѣбва да бжде отдѣлна отъ дипломатическата. Отъ лица, които служатъ по консулската кариера, трѣбва да се изисква подготовка, различна отъ оная по дипломатическата кариера. Така, за да може единъ генераленъ консулъ или консулъ да отговаря напълно на назначението си, необходимо е да има не само висше търговско образование, сжщо и широко познаване на отечествената търгозия и производство, но и ония на страната, въ която служи. Консултътъ въ своята служба често ще има да разрѣшава и въпроси отъ международното право, слѣдователно и въ това отношение трѣбва да има извѣстна подготовка. Ето защо отъ лицата, които желаятъ да се посветятъ на консулската служба, би трѣбвало при постъпване на служба да се иска да иматъ висше търговско образование, а слѣдъ това да се урежда службата имъ по начинъ, който би далъ възможностъ да си усвоятъ практически всички ония познания, които сж необходимими за службата имъ.

¹⁾ Вижъ: «Юридически Прѣгледъ», год. XVIII кн. IV, стр. 219 до 226 и стр. 227—228.

²⁾ Привождаме само оная часть отъ заключението на доклада, която се отнася до персонала отъ консулската кариера,

И на лицата, служащи по консулската кариера, би трѣбвало да се присвоятъ звания, които да се получаватъ по установенъ редъ.

Тия звания трѣбва да бждатъ :

- 1) генераленъ консулъ
- 2) консулъ
- 3) вице-консулъ
- 4) консулски секретаръ
- 5) консулски аташе.

Повишаването въ звание би трѣбвало да се дава по реда и за лицата отъ дипломатическата кариера.

Безспорно има извѣстно различие между дипломатическата и консулската кариери. Първата прѣдимно има политическо значение, втората прѣдимно търговско. Отъ мотивитѣ ми, обаче, по легациитѣ и консулствата, комисията вижда, че азъ поддържамъ да има пълна връзка между тия двѣ кариери и една друга да се допълнятъ. Лицата отъ дипломатическата кариера, слѣдъ като минатъ изпититѣ си по търговската подготовка, могатъ да бждатъ назначавани за консули, сжщо и консулитѣ могатъ да минаватъ по легациитѣ. За другия персоналъ отъ легациитѣ и консулствата не бива да става и дума, че могатъ да служатъ въ еднитѣ и другитѣ, напротивъ, то е нужно да става, за да минатъ практически оная школа, която ще имъ даде опитностъ и познания, за да издържатъ съ успѣхъ изпититѣ си при минаването отъ едно звание въ друго по-горно. Може да се направи бѣлѣжка, че за служащитѣ по консулствата се иска търговско образование, а за тия по дипломатията юридическо. То е въпросъ, какъ да се наредятъ изпититѣ на еднитѣ и другитѣ кандидати съ огледъ да допълнятъ прѣзъ службата си това що имъ липсва, а не едно прѣлѣтствие, което да ни лиши отъ дарбитѣ и вѣщината на лицата съ търговско образование, толкова повече, че въ търговскитѣ академии и консулски училища се изучаватъ ония правни прѣдмети, необходими за международния животъ» . . .

Тия бѣлѣжки на г. Бабаджановъ заслужватъ особно внимание. Съ тѣхъ докладчикътъ иска : а) създаване отдѣлни чиновници отъ консулската кариера покрай ония отъ дипломатическата кариера ; б) даване особни звания на лицата принадлежащи къмъ консулската кариера : в) поддържане извѣстна връзка между чиновницитѣ отъ двѣтѣ кариери, като се позволява при извѣстни условия служенето на единъ чиновникъ отъ консулската кариера въ нѣкоя легация и обратно, и г) цензъ — търговско образование отъ кандидатитѣ за консулски аташета и юридическо образование отъ кандидатитѣ за дипломатически аташета.

Мнѣнието на автора на доклада е напълно приемливо по първитѣ три точки. По тѣхъ сме се изказали вече въ приблизително еднаква смисълъ съ г. Бабаджановъ, та не ни остава освѣнъ да

пожелаемъ по-скорошното осществяване на тая реформа чрѣзъ промѣната на съотвѣтнитѣ членове отъ дѣйствуващия законъ за «устройството и службата по министерството на вънкашнитѣ работи и на изповѣданията».

Не можемъ да кажемъ сжщото по отношение четвъртата точка. Защото ние считаме, че отъ кандидатитѣ за аташета въ консулската кариера трѣбва да се иска било юридическо, било търговско или специално консулско образование. До колкото знаемъ никоя отъ европейскитѣ държави не затваря за юриститѣ вратитѣ на консулската си кариера. Нѣма сериозни причини за да се постъпи другоаче у насъ. Двата конкурсни изпита, които прѣдложихме¹⁾ за чиновнитѣ отъ тая кариера и минаването на поне шестмѣсеченъ стажъ при нѣкоя търговско-индустриална камара ще бждатъ, струва ни се, достатъчни за подготвянето на единъ младежъ съ висше юридическо образование да заема достойно консулски или вице-консулски постъ. А отъ кандидатитѣ за чиновници по дипломатическата кариера може да се иска и за напрѣдъ непрѣмено юридическо образование и поне два конкурсни изпити. Тѣй че досѣжно тая точка ние считаме за прѣкалено прѣдложението на докладчика да се иска само търговско образование отъ кандидатитѣ за консулски аташета.

Въ заключение, ще си позволимъ да прѣпоржчаме на интересуващитѣ се цѣнния докладъ на г. Бабаджанова и да пожелаемъ искрено сериозното му проучване отъ народното прѣдставителство, което ще има наскоро възможността да се занимае съ неговото всестрано разискване. . . .

---

¹⁾ Вижъ: «Нашитѣ консулства» въ Юридически Прѣгледъ, год. XVIII, кн. IV, стр. 217—218.

Рашко Каракашевъ:

ГЕМИДЖИЙСКИТЪ СДРУЖА- ВАНИЯ ПО ДУНАВА.

Между многото стари, първобитни занаяти, които виждаме постепенно да пропадатъ, поради модернизирането имъ и замѣняването имъ съ машинното — фабрично производство, или пъкъ, поради силната конкуренция отъ странство, припада и г е м и д ж и л ж к ъ т ъ (корабелничество), който занаятъ е давалъ прѣпитание на хиляди сѣмейства до прѣди изнамѣрването на параходитѣ и дору до прѣди 20 — 25 години, а днесъ е на изчезване. Слѣдъ малко още години ще се изгуби безслѣдно и ще остане само единъ споменъ за нѣкогашния «с л а в е н ъ г е м и д ж и л ж к ъ»!

Безъ да имаме за цѣль да изброяваме, каква важна роля е играло корабоплаването съ платна въ историята, въ живота на човѣчеството, въ откриване на извѣстни части на свѣта и пр., ние ще се ограничимъ да опишемъ на кратко сдружаването, дисциплината, правоотношенията на лицата въ тоя занаятъ по Дунава, които се уреждали по единъ установенъ и почитанъ отъ сѣкиго обичай, безъ да съществува какъвъ и да е писанъ или гласуванъ отъ сдруженитѣ уставъ, нито пъкъ нѣкой законъ отъ властта.

Всѣки, който е постѣпвалъ, (та и сега въ нѣкои гемии пакъ е така), въ кой да е корабъ, вече е знаелъ какво възнаграждение ще получава, безъ да има нужда отъ «п а з а р л ъ к ъ» (цѣняване), както това става за по другитѣ обикновени занаяти, съ изключение на овчарството, градинарството, рибарството, и др. нѣкои които занаяти, така сжщо си иматъ «о б и ч а й н и с д р у ж а в а н и я» прилични на сегашнитѣ «к о о п е р а т и в н и д р у ж е с т в а».

Прѣдметъ на гемиджийскитѣ сдружавания сж: к о р а б ъ т ъ, к у м а н я т а (храната), навлото (наемъ за прѣвозване на стоки съ кораба) и трудътъ на т а й ф а т а, както се наричатъ изобщо подъ едно име лицата, съставлящи е к и п а ж а на корабитѣ.

Гемнитѣ (корабитѣ) биватъ притежание на единъ или на нѣколко души и тогава се дѣлятъ на паеве — части дѣлове; тѣ се управляватъ отъ единъ капитанинъ, неговъ помощникъ к у р т а р а д ж и я (пилотъ), м а т р о з и, споредъ го-